

Social Sciences Indexed

International
SOCIAL MENTALITY AND
RESEARCHER THINKERS JOURNAL
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
SMARTjournal (ISSN:2630-631X)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

2019

Vol:5, Issue:26

pp.1945-1953

www.smartofjournal.com

editorsmartjournal@gmail.com

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM OKUMA YAZMAYA HAZIRLIK ETKİNLİK PLANLARININ İNCELENMESİ¹

ANALYZING EMERGENT LITERACY ACTIVITY PLANS OF PRESCHOOL EDUCATION

Öğr. Gör. Merve KOÇAK

Yozgat Bozok Üniversitesi, Çekerek Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Yozgat/Türkiye

ORCID:0000-0002-2677-4288

Doç. Dr. Gökhan DUMAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitim ABD, Ankara/Türkiye

ORCID:0000-0002-8650-3594

Article Arrival Date : 27.11.2019

Article Published Date : 27.12.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.411>

Reference : Koçak, M. & Duman, G. (2019). "Okul Öncesi Eğitim Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinlik Planlarının İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 5(26): 1945-1953

ÖZET

Bu araştırma okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan okuma yazmaya hazırlık etkinlik planlarının incelenerek, eğitsel niteliklerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırma nicel verilere dayalı, tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini anaokulu ve anasınıflarından toplanan yüz yirmi adet okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri oluşturmuştur. Etkinlikler doküman inceleme ve tümevarım yöntemi ile incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak okuma yazmaya hazırlık etkinlik planı değerlendirme formu kullanılmıştır. Bulgular frekans yüzde değerleri ile verilmiş, değerlendirme boyutlarının aralık değerleri hesaplanarak nitelikleri belirlenmiştir. Etkinliklerin eğitsel niteliklerinin, görsel algı/ el becerileri çalışmaları, dinleme ve konuşma çalışmaları, dikkat ve bellek çalışmaları alt boyutlarının orta düzeyde yeterli olduğu işitsel algı (fonolojik farkındalık) çalışmaları, kelime dağarcığına yönelik çalışmalar ve okuma yazma farkındalığına yönelik çalışmalar alt boyutlarında yetersiz olduğu bulunmuştur. Bu araştırma ile belirlenen sorunların nedenlerinin nitel yöntemlerle araştırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Okuma Yazmaya Hazırlık, İlkokul

ABSTRACT

The purpose of this study was to analyze early literacy activity plans applied in early childhood education. Activity plans were examined to determine their sufficiency for early childhood education. This research is a scanning model descriptive study. The sample was one hundred and twenty early literacy activity plans randomly selected from preschools and kindergartens. Activity plans were analyzed using document analysis method. The emergent literacy activity plan evaluation form was used as a data collection tool. Findings are given with frequencies, percentages and quantitative range value scores. The educational qualifications of the emergent literacy activities were found to be inadequate in the sub-dimensions of visual perception/manual skills, listening and speaking skills, and attention and memory skills. It was proposed that qualitative methods should be used to investigate the causes of the problems identified in this research.

Key Words: Preschool, Emergent Literacy, Primary School

¹ Bu çalışma Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinlik Planlarının İncelenmesi isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğumundan itibaren, ilköğretim çağına kadar olan tüm yaşantılarını içeren eğitim sürecidir. Sıfır altı yaş arasını kapsayan bu dönem, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin oldukça hızlı olduğu ve kişilik yapısının biçimlenmeye başladığı, temel alışkanlıkların çocuğa kazandırıldığı önemli bir dönemdir (Razon, 1987; Yavuzer, 1999). Yaşamın erken yılları, birçok araştırmacı tarafından zeka, kişilik ve sosyal davranış şekillenmesi açılarından son derece önemli bulunmaktadır (Piaget, 1963).

Okul öncesi dönemde çocukların eğitimi ve öğretim faaliyetleri Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı ile düzenlenmiştir. Bu program bütüncül bir yaklaşım içerisinde çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi gerektiğini belirtir (MEB, 2013a). Çocukların gelişim alanları sosyal ve duygusal, motor, bilişsel, dil gelişim alanları ile özbakım becerilerini birlikte ele almaktadır. Çocuk oyun çağında olduğundan gelişimi de oyun ve eğitsel etkinlik temellidir. Bu nedenle çocukların yapacakları etkinlikler Türkçe, sanat, drama, müzik, hareket, oyun, fen, matematik, okuma yazmaya hazırlık ve alan gezileri olarak belirlenmiştir. Bu etkinliklerden okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri, ilköğretime hazırlık çalışmalarının içerisinde yer alan ve çocukların ilköğretime geçişini kolaylaştırmak ve hazır bulunuşluk düzeylerini arttırmak amacıyla yapılan çalışmalardır (Büyükalın Filiz, Purtaş & Özkür, 2019). Çocukların okuma ve yazmaya yönelik farkındalıkları ile ilkokulda kullanacakları motor, görsel-motor ve bilişsel becerilerinin alt yapısı oluşturulur.

Okuma ve yazmayı öğrenme çocuklar için yüksek düzeyde bir yeterliliktir. İlk okuma yazma, çocuğun sözlü dilden yazılı dil dünyasına geçtiği bir eşik dönemi olarak kabul edilir (Koçak, 2019). Çocuğun yazılı dilin işaretlerini sesli olarak okuyabildiği, söylenenleri veya kendi düşüncelerini yazabildiği dönemi ifade etmek için *ilk okuma yazma* terimi kullanılır (Neumen & Dickinson, 2001). Bu dönem, sözlü dilden yazılı dile geçişte sessiz okuyabilme dönemine kadar olan devreyi kapsar. Öğrencinin okumaz yazmaz olduğu bir dönemden, okuyup yazabilir hâle gelinceye kadar geçtiği aşamalar, ilk okuma yazma kavramı içinde değerlendirilir (Obalar, 2009). İlk okuma yazmaya hazırlık öncelikle çocuğun içine doğduğu sosyal topluluk olan ailede başlar ve okul öncesi eğitim ile devam eder. Devam eden bu planlı süreç okuma yazmaya hazırlık çalışmalarıdır.

Okul öncesi dönemde çocukları okuma yazmaya hazırlayan etkinliklerin bazı becerilerin öğretimini de desteklemesi gereklidir. Bu beceriler, a) Sözcüklerin uzunlukları ve sözcüğü oluşturan harflerin biçimlerinin fark edilmesi b) Sesbirimsel farkındalık c) Sesbilgisel farkındalık d) Anlama ilişkin ipuçları ve e) Sözdizimine ilişkin ipuçları şeklinde sıralanabilir. Bu becerilerin gelişimiyle okuma yazmaya ilişkin şemalar oluşmakta ve formal okuma öğretiminin temeli atılmaktadır (Yurdakal, 2014). Öğretmenler tarafından her bir okuma yazmaya hazırlık becerisini desteklemeye ilişkin etkinlikler oluşturmak, materyaller sunmak, sınıf çevresi düzenlemek, farklı yöntem ve teknikler kullanmak okul öncesi dönem çocukların farklı deneyimler edinmesine olanak sağlar. Bu deneyimlerin ise çocukların ileri dönemlerde kazanması gereken okuma yazma becerilerini destekleyebileceği üzerinde durulur.

Okul Öncesi Eğitim Programında okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin oyun, drama, sanat, müzik vb. etkinlikler ile bütünleştirilerek de uygulanabileceği, okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin sadece masada kağıt ve kalem kullanılarak tamamlanan etkinlikler olmadığı belirtilmiştir (MEB, 2013). Okul öncesi dönemde bu kadar önemli yere sahip bu etkinliklerin kapsamlı ve nitelikli olması gerekir. Okul öncesi öğretmenleri etkinliklerini kendileri hazırlamaları ve uygulamaları nedeni ile lisans öğrenimleri boyunca teorik ve uygulamalı olarak etkinlik ve program derslerini tamamlarlar (Duman, 2013). Bu derslerin amacı öğretmenlerin nitelikli eğitsel etkinlikler hazırlayarak ve uygulayarak çocukların daha iyi gelişmelerini sağlamaktır. Dolayısı ile bir okul öncesi öğretmenin ya da eğitim programının başarısı, hazırlanan eğitsel etkinliklerin niteliği ile doğru orantılıdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin incelenmesi, etkinliklerin niteliğinin belirlenmesi açısından önemli bir göstergedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin niteliklerinin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan okuma yazmaya hazırlık etkinlik planlarının niteliklerinin belirlenmesi için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2002). Okuma yazmaya hazırlık etkinlik planlarının eğitsel içeriği, bu dokümanların analizini olanaklı kılmaktadır.

2.2. Örneklem

Amaçlı örneklem belirleme yöntemi ile okul öncesi eğitim kurum sayısı yüksek olan ve yüz yüze iletişimin yapılabileceği il ve okullar seçilmiştir. Buna göre Büyükşehir Belediyesine sahip Ankara, İstanbul, Eskişehir, Mersin, Kocaeli illerinin merkez ilçesine bağlı anaokulu ve anasınıflarında çalışan öğretmenlerden gönüllülük esasına göre okuma yazmaya hazırlık etkinlik planlarını paylaşımları istenmiştir. Toplamda yedi yüz elli etkinliğe ulaşılmıştır. Birbirinin tamamen aynı olan etkinlikler ile öğrenme süreci benzer olan etkinlikler örneklemden çıkarılmıştır. Toplamda yüz yirmi adet öğretmen tarafından hazırlanmış okuma yazmaya hazırlık etkinlik planı ile örneklem oluşturulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinlik Planı Değerlendirme Formu (OYHEPD) kullanılmıştır. Formun oluşturulma aşamasında MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı, ilgili kitap, makale, tez ve diğer kaynaklar incelenmiştir. Oluşturulan değerlendirme maddeleri üç alan uzmanına gönderilerek kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Okuma yazmaya hazırlık etkinlik planı değerlendirme formu görsel algı/el becerileri çalışmaları (8 madde), işitsel algı çalışmaları (8madde), kelime dağarcığına yönelik çalışmalar (10 madde), dinleme ve konuşma çalışmaları (15 madde), okuma yazma farkındalığına yönelik çalışmalar (10 madde) ve dikkat-bellek çalışmaları (4 madde) olmak üzere toplam altı alt boyut ve elli beş madde içermektedir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler okuma yazmaya hazırlık etkinlik planı değerlendirme formu ile toplanmıştır. Araştırmacı on okuma yazmaya hazırlık etkinlik planını değerlendirme formunu kullanarak kodlamıştır. Aynı etkinlikler bağımsız bir araştırmacı tarafından da kodlanarak, sonuçlar karşılaştırılmıştır. Bağımsız gözlemciler arası güvenilirliğin yeterli olması üzerine (0.90) araştırmacı kalan etkinliklerin değerlendirmesine devam etmiştir.

Veri toplama araçlarından elde edilen veriler döküman analizi ile incelenmiştir. Tüme varım yöntemi ile önce maddelerin, sonra boyutların ve son olarak kategorilerin toplam frekans yüzde değerleri hesaplanmıştır. Değerlendirme alt boyutları toplam değerleri oluştuğunda, aralık değeri hesaplama yönteminden faydalanılmıştır. Buna göre araştırma kapsamında incelenen okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin eğitsel nitelikleri ile ilgili olarak hesaplanan ortalama değerleri; 1,00–1,66 arasında ise zayıf, 1,67–2,33 arasında ise orta ve 2,34–3,00 arasında ise iyi olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan okuma yazmaya hazırlık etkinlik planları görsel algı/el becerileri, işitsel algı, kelime dağarcığı, dinleme ve konuşma, okuma-yazma farkındalığı ve dikkat-bellek çalışmaları alt boyutlarında analiz edilmiştir.

Tablo 1. Görsel algı/el becerileri çalışmaları alt boyutu maddelerinin dağılımı

Alt Boyut Maddeleri	Var		Yetersiz		Yok	
	f	%	f	%	f	%
Görsel materyalleri inceler/açıklar/sorular sorar/sorularda cevap verir	91	75,8	6	5	23	19,2
Görsel materyalleri kullanarak olay, öykü gibi kompozisyonlar oluşturur.	5	4,2	-	-	115	95,8
Nesneleri toplar, kaba boşaltır, üst üste dizer, takar, çıkarır ve ipe dizer	15	12,5	8	6,7	97	80,8
Nesneleri bağlar, bir araya getirir, keser, yapıştırır, katlar, resim yapar.	71	59,2	4	3,3	45	37,5
Nesneleri koparır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar.	13	10,8	4	3,3	103	85,8
Malzemelere elleriyle şekil verir, araç kullanarak şekil verir.	11	9,2	-	-	109	90,8
Kalemi doğru tutar ve kalem kontrolünü sağlar.	36	30	2	1,7	82	68,3
Çizgileri istenilen nitelikte çizer	14	11,7	1	0,8	105	87,5
Etkinlik sayısı=120, her madde için toplam f=120						

Tablo 1 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme formunun görsel algı/el becerileri çalışmaları alt boyut analizini göstermektedir. Buna göre 91 etkinlik planında (%75,8) görsel materyalleri inceler/açıklar/sorular sorar/sorularda cevap verir maddesinin yeterli olarak ele alındığı, 6 etkinlikte (%5) yetersiz olduğu ve 23 etkinlikte (%19,2) hiç ele alınmadığı görülmüştür. Görsel materyalleri kullanarak olay, öykü gibi kompozisyonlar oluşturur maddesinin 5 etkinlikte (%4,2) yeterli olarak ve 115 etkinlikte (%98,8) hiç ele alınmadığı belirlenmiştir. Nesneleri toplar, kaba boşaltır, üst üste dizer, takar, çıkarır ve ipe dizer maddesinin 15 etkinlikte (%12,5) yeterli olarak ele alındığı, 8 etkinlikte (%6,7) yetersiz olduğu ve 97 etkinlikte (%80,8) ele alınmadığı görülmüştür. Nesneleri bağlar, bir araya getirir, keser, yapıştırır, katlar, resim yapar maddesinin 71 etkinlikte (%59,2) yeterli olarak ele alındığı, 4 etkinlikte (%3,3) yetersiz olduğu ve 45 etkinlikte (%37,5) ele alınmadığı görülmüştür. Nesneleri kopartır/yırtar, sıkar, çeker/gerer, açar/kapar maddesinin 13 etkinlikte (%10,8) yeterli olarak ele alındığı, 4 etkinlikte (%3,3) yetersiz olduğu ve 103 etkinlikte (%85,8) ele alınmadığı görülmüştür. Malzemelere elleriyle şekil verir, araç kullanarak şekil verir maddesinin 11 etkinlikte (%9,2) yeterli olarak ele alındığı ve 109 etkinlikte ise (%90,8) ele alınmadığı görülmüştür. Kalemi doğru tutar ve kalem kontrolünü sağlar maddesinin 36 etkinlikte (%30) yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olduğu, 82 etkinlikte (%68,3) ele alınmadığı görülmüştür. Çizgileri istenilen nitelikte çizer maddesinin 14 etkinlikte (%11,7) yeterli olarak ele alındığı, 1 etkinlikte (%0,8) yetersiz olduğu ve 105 etkinlikte (%87,5) ele alınmadığı bulunmuştur.

Tablo 2. İşitsel algı çalışmaları alt boyutu maddelerinin dağılımı

Alt Boyut Maddeleri	Var		Yetersiz		Yok	
	f	%	f	%	f	%
Sesin geldiği yönü, kaynağının ne olduğunu, özelliklerini söyler.	6	5	-	-	114	95
Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.	1	0,8	-	-	119	99,2
Verilen sese benzer sesler çıkarır.	4	3,3	-	-	116	96,7
Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler.	11	9,2	-	-	109	90,8
Sözcüklerin sonunda yer alan sözcükleri söyler.	2	1,7	-	-	118	98,3
Aynı sesle başlayan ve biten sözcükler üretir.	11	9,2	1	0,8	108	90
Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler.	-	-	-	-	120	100
Söylenen sözcikle uyaklı başka sözcük söyler.	-	-	-	-	120	100
Etkinlik sayısı=120, her madde için toplam f=120						

Tablo 2 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme formunun işitsel algı çalışmaları alt boyut analizini göstermektedir. Buna göre sesin geldiği yönü, kaynağının ne olduğunu, özelliklerini söyler maddesinin 6 etkinlikte (%5) yeterli olarak ele alındığı ve 114 etkinlikte (%95) ele alınmadığı görülmüştür. Sesler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler maddesinin 1 etkinlikte (%0,8) yeterli olarak ele alındığı ve 119 etkinlikte (%99,2) ele alınmadığı bulunmuştur. Verilen sese benzer sesler çıkarır maddesinin 4 etkinlikte (%3,3) yeterli olarak ele alındığı ve 116 etkinlikte (%96,7) ele alınmadığı görülmüştür. Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler maddesinin 11 etkinlikte (%9,2) yeterli olarak ele alındığı ve 109 etkinlikte (%90,8) ele alınmadığı görülmüştür. Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler maddesinin 2 etkinlikte (%1,7) yeterli olarak ele alındığı ve 118 etkinlikte (%98,3) ele alınmadığı bulunmuştur. Aynı sesle başlayan ve biten sözcükler üretir maddesinin 11 etkinlikte (%9,2) yeterli olarak ele alındığı, 1 etkinlikte (%0,8) yetersiz olduğu ve 108 etkinlikte (%90) ele alınmadığı görülmüştür. Şiir,

öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler ve söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler maddelerinin etkinliklerde ele alınmadığı bulunmuştur.

Tablo 3. Kelime dağarcığına yönelik çalışmalar alt boyutu maddelerinin dağılımı

Alt Boyut Maddeleri	Var		Yetersiz		Yok	
	f	%	f	%	f	%
Cümle kurarken isim, fiil, sıfat, bağlaç kullanır.	2	1,7	-	-	118	98,3
Cümle kurarken çoğul ifadeler kullanır.	1	0,8	-	-	119	99,2
Cümle kurarken zarf, zamir, edat kullanır.	1	0,8	-	-	119	99,2
Cümle kurarken isim durumlarını kullanır.	2	1,7	-	-	118	98,3
Cümle kurarken olumsuzluk yapılarını kullanır.	1	0,8	-	-	119	99,2
Duyduğu yeni sözcükleri fark eder ve anlamlarını sorar.	8	6,7	2	1,7	110	91,6
Sözcükleri hatırlar, anlamını söyler ve uygun olarak kullanır.	29	24,2	-	-	91	75,8
Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.	14	11,7	-	-	106	88,3
Eş anlamlı sözcükleri kullanır.	2	1,7	-	-	118	98,3
Eş sesli sözcükleri kullanır	1	0,8	-	-	119	99,2
Etkinlik sayısı=120, her madde için toplam f=120						

Tablo 3 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme formunun kelime dağarcığına yönelik çalışmalar alt boyutu analizini göstermektedir. Cümle kurarken isim, fiil, sıfat, bağlaç kullanır maddesinin 2 etkinlikte (%1,7) yeterli olarak ele alındığı ve 118 etkinlikte (%98,3) ele alınmadığı görülmüştür. Cümle kurarken çoğul ifadeler kullanır maddesinin 1 etkinlikte yeterli olarak ele alındığı ve 119 etkinlikte (%99,2) ele alınmadığı görülmüştür. Cümle kurarken zarf, zamir, edat kullanır maddesinin 1 etkinlikte (0,8) yeterli olarak ele alındığı ve 119 etkinlikte (%99,2) ele alınmadığı görülmüştür. Cümle kurarken isim durumlarını kullanır maddesinin 2 etkinlikte (%1,7) yeterli olarak ele alındığı ve 118 etkinlikte (%98,3) ele alınmadığı görülmüştür. Cümle kurarken olumsuzluk yapılarını kullanır maddesinin 1 etkinlikte (%0,8) yeterli olarak ele alındığı ve 119 etkinlikte (%99,2) ele alınmadığı bulunmuştur. Duyduğu yeni sözcükleri fark eder ve anlamlarını sorar maddesinin 8 etkinlikte (%6,7) yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olarak ele alındığı ve 110 etkinlikte (%91,6) ele alınmadığı görülmüştür. Sözcükleri hatırlar, anlamını söyler ve uygun olarak kullanır maddesinin 29 etkinlikte (%24,2) yeterli olarak ele alındığı ve 91 etkinlikte (%75,8) ele alınmadığı görülmüştür. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır maddesinin 14 etkinlikte (%11,7) yeterli olarak ele alındığı ve 106 etkinlikte (%88,3) ele alınmadığı bulunmuştur. Eş anlamlı sözcükleri kullanır maddesinin 2 etkinlikte (%1,7) yeterli olarak ele alındığı ve 118 etkinlikte (%98,3) ele alınmadığı bulunmuştur. Eş sesli sözcükleri kullanır maddesinin 1 etkinlikte (%0,8) yeterli olarak ele alındığı ve 119 etkinlikte (%99,2) ele alınmadığı bulunmuştur.

Tablo 4. Dinleme ve konuşma çalışmaları alt boyutu maddelerinin dağılımı

Alt Boyut Maddeleri	Var		Yetersiz		Yok	
	f	%	f	%	f	%
Konuşma sırasında göz teması kurar.	11	9,2	-	-	109	90,8
Jest ve mimikleri anlar.	4	3,3	2	1,7	114	95
Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.	7	5,8	-	-	113	94,2
Konuşmayı başlatır.	15	12,5	-	-	105	87,5
Konuşmayı sürdürür.	18	15	-	-	102	85
Konuşmayı sonlandırır.	15	12,5	-	-	105	87,5
Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır.	2	1,7	2	1,7	116	96,6
Sohbete katılır.	22	18,3	-	-	98	81,7
Konuşmak için sırasını bekler.	19	15,8	-	-	101	84,2
Duygu, düşünce ve hayallerini söyler.	18	15	-	-	102	85
Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.	5	4,2	2	1,7	113	94,1
Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar.	9	7,5	5	4,2	106	88,3
Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir.	22	18,3	-	-	98	81,7
Dinledikleri/izlediklerini başkalarına anlatır.	5	4,2	2	1,7	113	94,1
Dinledikleri/izlediklerini resim, müzik, drama, şiir yoluyla sergiler.	25	20,8	23	19,2	72	60
Etkinlik sayısı=120, her madde için toplam f=120						

Tablo 4 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme formunun dinleme ve konuşma çalışmaları alt boyut analizini göstermektedir. Konuşma sırasında göz teması kurar maddesinin 11 etkinlikte (%9,2) yeterli olarak ele alındığı ve 109 etkinlikte (%90,8) ele alınmadığı görülmüştür. Jest ve mimikleri anlar maddesinin 4 etkinlikte (%3,3) yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olduğu ve 114 etkinlikte (%95) ele alınmadığı görülmüştür. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır maddesinin 7 etkinlikte (%5,8) yeterli olarak ele alındığı ve 113 etkinlikte (%94,2) ele alınmadığı görülmüştür. Konuşmayı başlatır maddesinin 15 etkinlikte (%12,5) yeterli olarak ele alındığı ve 105 etkinlikte (%87,5) ele alınmadığı görülmüştür. Konuşmayı sürdürür maddesinin 18 etkinlikte (%15) yeterli olarak ele alındığı ve 102 etkinlikte (%85) ele alınmadığı bulunmuştur. Konuşmayı sonlandırır maddesinin 15 etkinlikte (%12,5) yeterli olarak ele alındığı ve 105 etkinlikte (%87,5) ele alınmadığı bulunmuştur. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır maddesinin 2 etkinlikte (%1,7) yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olduğu ve 116 etkinlikte (%96,6) ele alınmadığı bulunmuştur. Sohbeta katılır maddesinin 22 etkinlikte (%18,3) yeterli olarak ele alındığı ve 98 etkinlikte (%81,7) ele alınmadığı bulunmuştur. Konuşmak için sırasını bekler maddesinin 19 etkinlikte (%15,8) yeterli olarak ele alındığı ve 101 etkinlikte (%84,2) ele alınmadığı bulunmuştur. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler maddesinin 18 etkinlikte (%15) yeterli olarak ele alındığı ve 102 etkinlikte (%85) ele alınmadığı bulunmuştur. Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler maddesinin 5 etkinlikte (%4,2) yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olduğu ve 113 etkinlikte (%94,1) ele alınmadığı bulunmuştur. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar maddesinin 9 etkinlikte (%7,5) yeterli olarak ele alındığı, 5 etkinlikte (%4,2) yetersiz olduğu ve 106 etkinlikte (%88,3) ele alınmadığı bulunmuştur. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir maddesinin 22 etkinlikte (%18,3) yeterli olarak ele alındığı ve 98 etkinlikte (%81,7) ele alınmadığı görülmüştür. Dinledikleri/izlediklerini başkalarına anlatır maddesinin 5 etkinlikte (%4,2) dinledikleri/izlediklerini başkalarına anlatır maddesinin yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olduğu ve 113 etkinlikte (%94,1) ele alınmadığı bulunmuştur. Dinledikleri/izlediklerini resim, müzik, drama, şiir, yoluyla sergiler maddesinin 25 etkinlikte (%20,8) yeterli olarak ele alındığı, 23 etkinlikte (%19,2) yetersiz olarak ele alındığı ve 72 etkinlikte (%60) ele alınmadığı görülmüştür.

Tablo 5. Okuma yazma farkındalığı çalışmaları alt boyutu maddelerinin dağılımı

Alt Boyut Maddeleri	Var		Yetersiz		Yok	
	f	%	f	%	f	%
Çevresinde bulunan yazılı materyaller hakkında konuşur.	5	4,2	-	-	115	95,8
Yetişkinden kendisine kitap okumasını ister.	1	0,8	-	-	119	99,2
Okumayı taklit eder.	3	2,5	-	-	117	97,5
Okumanın günlük yaşamdaki önemini açıklar.	-	-	-	-	120	100
Çevresindeki yazıları gösterir.	6	5	-	-	114	95
Gördüğü yazının ne ile ilgili olduğunu tahminen söyler.	5	4,2	-	-	115	95,8
Yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir.	3	2,5	-	-	117	97,5
Yazının yönünü gösterir.	4	3,3	-	-	116	96,7
Duygu ve düşüncelerini yetişkine yazdırır.	4	3,3	-	-	116	96,7
Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar.	1	0,8	2	1,7	117	97,5
Etkinlik sayısı=120, her madde için toplam f=120						

Tablo 5 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme formunun okuma yazma farkındalığı çalışmaları alt boyutu analizini göstermektedir. Çevresinde bulunan yazılı materyaller hakkında konuşur maddesinin 5 etkinlikte (%4,2) yeterli olarak ele alındığı ve 115 etkinlikte (%95,8) ele alınmadığı görülmüştür. Yetişkinden kendisine kitap okumasını ister maddesinin 1 etkinlikte (%0,8) yeterli olarak ele alındığı ve 119 etkinlikte (%99,2) ele alınmadığı görülmüştür. Okumayı taklit eder maddesinin 3 etkinlikte (%2,5) yeterli olarak ele alındığı ve 117 etkinlikte (%97,5) ele alınmadığı görülmüştür. Okumanın günlük yaşamdaki önemini açıklar maddesinin ise hiç ele alınmadığı (%0) belirlenmiştir. Çevresindeki yazıları gösterir maddesinin 6 etkinlikte (%5) yeterli olarak ele alındığı ve 114 etkinlikte (%95) ele alınmadığı bulunmuştur. Gördüğü yazının ne ile ilgili olduğunu tahminen söyler maddesinin 5 etkinlikte (%4,2) yeterli olarak ele alındığı ve 115 etkinlikte (%95,8) ele alınmadığı bulunmuştur. Yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir maddesinin 3

etkinlikte (%2,5) yeterli olarak ele alındığı ve 117 etkinlikte (%97,5) ele alınmadığı bulunmuştur. Yazının yönünü gösterir maddesinin 4 etkinlikte (%3,3) yeterli olarak ele alındığı ve 116 etkinlikte (%96,7) ele alınmadığı bulunmuştur. Duygu ve düşüncelerini yetiştirmeye yazdırır maddesinin 4 etkinlikte (%3,3) yeterli olarak ele alındığı ve 116 etkinlikte (%96,7) ele alınmadığı bulunmuştur. Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar maddesinin 1 etkinlikte (%0,8) yeterli olarak ele alındığı, 2 etkinlikte (%1,7) yetersiz olduğu ve 117 etkinlikte (%97,5) ele alınmadığı bulunmuştur.

Tablo 6. Dikkat ve bellek çalışmaları alt boyutu maddelerinin dağılımı

Alt Boyut Maddeleri	Var		Yetersiz		Yok	
	f	%	f	%	f	%
Dikkat edilmesi gereken nesne/olaya odaklanır, soru sorar ve açıklar.	96	80	24	20	-	-
Nesne/olayı bir süre sonra yeniden söyler ya da yeni durumlarda kullanır.	30	25	-	-	90	75
Nesne/varlıkları belirli özelliklerine göre ayırt eder ya da eşleştirir.	31	25,8	12	10	77	64,2
Bütünün parçalarını söyler, böler, gösterir ya da birleştirir.	11	9,2	-	-	109	90,8
Etkinlik sayısı=120, her madde için toplam f=120						

Tablo 6 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme formunun dikkat ve bellek çalışmaları alt boyutu analizini göstermektedir. Buna göre dikkat edilmesi gereken nesne/olaya odaklanır, soru sorar ve açıklar maddesinin 96 etkinlikte (%80) yeterli olarak ele alındığı ve 24 etkinlikte (%20) ise yetersiz olarak ele alındığı görülmüştür. Nesne/olayı bir süre sonra yeniden söyler ya da yeni durumlarda kullanır maddesinin 30 etkinlikte (%25) yeterli olarak ele alındığı ve 90 etkinlikte (%75) ele alınmadığı görülmüştür. Nesne/varlıkları belirli özelliklerine göre ayırt eder ya da eşleştirir maddesinin 31 etkinlikte (%25,8) yeterli olarak ele alındığı, 12 etkinlikte (%10) yetersiz olduğu ve 77 etkinlikte (%64,2) ele alınmadığı görülmüştür. Bütünün parçalarını söyler, böler, gösterir ya da birleştirir maddesinin 11 etkinlikte (%9,2) yeterli olarak ve 109 etkinlikte (%90,8) ele alınmadığı görülmüştür.

Tablo 7. Okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme alt boyutlarının aralık düzeyleri

Alt Boyut	Aralık	Düzye
Görsel algı/el becerileri çalışmaları	2,13	Orta
İşitsel algı çalışmaları	1,24	Zayıf
Kelime dağarcığına yönelik çalışmalar	1,25	Zayıf
Dinleme ve konuşma çalışmaları	1,83	Orta
Okuma yazma farkındalığına yönelik çalışmalar	1,06	Zayıf
Dikkat ve bellek çalışmaları	1,91	Orta
Genel Değerlendirme	1.57	Zayıf

Tablo 7 okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri değerlendirme alt boyutlarının aralık düzeylerini göstermektedir. Buna göre görsel algı/el becerileri çalışmaları için aralık değeri 2,13 (orta), işitsel algı çalışmaları için 1,24 (zayıf), kelime dağarcığı için 1.25 (zayıf), dinleme ve konuşma çalışmaları için 1,83 (orta), okuma yazma farkındalığı için 1,06 (zayıf) ve dikkat ve bellek çalışmaları için 1.91 (orta) seviyede bulunmuştur. İyi seviyede bir boyut bulunmazken, etkinliklerin genel değerlendirmesine bakıldığında da zayıf olduğu görülmüştür.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin eğitsel özelliklerinin incelendiği bu çalışmada görsel algı/el becerileri çalışmaları, işitsel algı (fonolojik farkındalık) çalışmaları, dinleme ve konuşma çalışmaları, kelime dağarcığına yönelik çalışmalar, okuma yazma farkındalığı çalışmaları, dikkat ve bellek çalışmaları boyutlarına yönelik bulgulardan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin görsel algı/el becerileri çalışmaları, işitsel algı (fonolojik farkındalık) çalışmaları, dinleme ve konuşma çalışmaları, kelime dağarcığına yönelik çalışmalar, okuma yazma farkındalığı çalışmaları, dikkat ve bellek çalışmaları boyutlarında ele alınan maddelerde dengesiz bir dağılım olduğu görülmüştür. Bu alt boyutlar temel olarak MEB Okul Öncesi Eğitim Programı aracılığı ile öğretmenlerden istenen kazanım ve göstergelerden

oluşmaktadır. Öğretmenler eğitim dönemi boyunca program kitabından seçtikleri kazanım ve göstergeleri gerçekleştirecek etkinlikler planlamak ile sorumludur. Bu kazanım ve göstergelerin ele alınmaması ve ele alınan kazanım ve göstergelerin ise öğrenme sürecinde gerçekleştirilmemesi, nitelik açısından iyi bir gösterge değildir. Yapılan çalışmalar öğretmenlerin etkinlik planı hazırlarken kazanım/gösterge seçmek ve bu kazanım/göstergeleri öğrenme sürecinde gerçekleştirmek konularında sorun yaşadıklarını göstermiştir (Çaltık, 2004).

Bu çalışmada okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin görsel algı/el becerilerini orta düzeyde desteklediği görülmüştür. Beceri kazanması için çocuklara el becerilerinin doğal gelişimini destekleyecek yazım ve çizim araçlarını kullanma fırsatları verilmelidir. Çalışmalar görsel-algı eğitiminin okuma olgunluğuna olumlu etkisi olduğunu göstermiştir (Arıkök, 2001; Duman & Özkür, 2019). İncelenen etkinlerin işitsel algı (fonolojik farkındalık) becerilerine yönelik olarak oldukça zayıf olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer bir çalışmada Patterson (2002) öğretmenlerin fonolojik duyarlılıkla ilgili çalışmalara önem vermediklerini belirtmiştir. Ancak çocuklarda işitsel algı okumayı öğrenmede önemlidir ve gelişmediği takdirde okumanın öğrenilmesi oldukça zordur (Ferah, 2001). İncelenen etkinliklerin kelime dağarcığına yönelik becerileri zayıf seviyede desteklediği bulunmuştur. Kelime bilgisinin zayıf olmasının okuma ve yazmayı geciktirdiği belirtilmiştir (Biemiller, 2003). Bu nedenle kelime dağarcığının okuma yazmaya hazırlıktaki etkisi göz önüne alınarak okul öncesi dönemde bu beceriyi geliştirecek çeşitli etkinliklere yer verilmelidir. İncelenen etkinliklerin dinleme ve konuşma becerileri ile dikkat ve bellek becerilerine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür. Dinleme ve konuşma çalışmalarının iyi planlanması, çocukların kendilerini ifade edebilme becerilerinin oluşumuna ve gelişimine olanak sağlamaktadır (Bay, 2008). Ancak, etkinliklerin okuma yazma farkındalığı çalışmalarının zayıf olduğu belirlenmiştir. Okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinin eğitim programındaki amacına ulaşabilmesi için okuma yazma farkındalığı kazandırma çalışmalarına daha çok yer verilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arıkök, İ. (2001). Beş-altı yaş çocuklarında görsel algı eğitiminin okuma olgunluğuna olan etkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bailey, K.D. (1982). *Methods of social research*. New York: The Free.
- Bay, N.D. (2008). Ana sınıfı öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin yeterlilik algılarının belirlenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Biemiller, A. (2003). Vocabulary: Needed if more children are to read well. *Reading Psychology*, 24(3-4), 323-335.
- Büyükalın, Filiz, S., Purtaş, Ö. & Özkür, F. (2019). Anasınıfına devam eden çocukların görsel algı gelişim seviyeleri ile okuma yazmaya hazırlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(21): 1091-1098.
- Çaltık, İ. (2004). Millî Eğitim Bakanlığına bağlı anaokulu ve anasınıflarında görev yapan öğretmenlerin uygulanan okul öncesi eğitim programına ve programın kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duman, G. (2013). Okul öncesi öğretmenliği lisans programı öğretmenlik uygulaması derslerinin öğrenci boyutunda değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), 1661-1674.
- Duman, G. & Özkür, F. (2019). Analyzing the embedded learning-based movement education program's effects on preschool children's visual-motor coordination and self-regulation. *Journal of Education and Learning*, v.8(5), p.193-202, Canada:CCS
- Ferah, A. (2001). *Her Yönüyle Türkçe İlkokuma Yazma*. İstanbul: M.E.B Yayınları
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Koçak, M. (2019). Anaokulu çocuklarının okuma yazmaya hazırlık becerileri ile dil gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. SADAB International Social Research and Behavioral Sciences Symposium Proceeding Book, p.829-833, Antalya.

MEB (2013a). Okul öncesi eğitim programı. Milli Eğitim Bakanlığı:Ankara

MEB (2013). Çocuk gelişimi ve eğitimi okuma yazmaya hazırlık modülü. Milli Eğitim Bakanlığı:Ankara

Neumen, B.S. & Dickinson, D. (2001). Introduction handbook of early literacy reserch. Guilford Press. New York.

Obalar, S. (2009). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ilk okuma yazma becerileri ile sosyal duygusal uyum ve zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Patterson, J.R (2002). Teacher Beliefs and Practices in Preschool Literacy Instruction. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Illinois at Chicago.

Piaget, J. (1963). The language and thought of the child. Ohio: The World Publishing Company.

Razon, N. (1987). Okul öncesi çocukta sık rastlanan uyum ve davranış sorunlarından bazıları ve anaokulunda çözüm. 5. YA-PA Okulöncesi Yaygınlaştırılması Semineri. Antalya:Ya-pa, 73-85.

Yavuzer, H. (1999). Çocuk psikolojisi (18. Basım). İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (2003). Çocuğu tanımak ve anlamak. İstanbul: Remzi Kitabevi, 6.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Yurdakal, İ.H. (2014). İlkokullarda okuma güçlüğünde yaşanan sorunlar ile eğitim uygulamalarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Eğitim Bilimleri Enstitüsü.